

БӨЛІМ: ЖАЛПЫ РУБРИКА

Бала тілін дамытуда мнемотехниканы қолдану

ЖАРИЯЛАНДЫ
31.12.2024СІЛТЕМЕ
https://bilimger.kz/174110/

Әшір Салиха Турғынқызы

Лауазымы: тәрбиеші

Шымкент қаласы.

№35 “Сәуле” бөбекжай- бақшасы

Кіріспе

Баланың тілін дамыту – оның когнитивті дамуының негізі болып табылады. Тілдік дағдылардың дұрыс қалыптасуы баланың білім алу қабілетіне, әлеуметтік қарым-қатынастарын құруға және шығармашылық ойлауына әсер етеді. Бала тілін дамытуда қолданылатын әдістердің бірі – мнемотехникалық тәсілдер. Мнемотехника – бұл ақпаратты есте сақтауды жеңілдететін әдістер мен тәсілдер жүйесі. Бұл әдістер баланың сөздік қорын байытуға, сөйлеу тілін жетілдіруге, логикалық ойлауын дамытуға көмектеседі. Осы мақалада бала тілін дамытуда мнемотехниканы қолданудың маңызы мен әдістері қарастырылады.

1. Мнемотехниканың бала тілін дамытудағы маңызы

Мнемотехника – ақпаратты есте сақтауды, оны қайта жаңғыртуды және қолдануды жеңілдететін құрал. Бұл әдістер баланың тілдік дағдыларын дамытуға бірнеше жолмен әсер етеді:

- Сөздік қорды байыту:** Мнемотехникалық әдістер жаңа сөздерді жаттап алуды жеңілдетеді, өйткені олар есте сақтауға арналған түрлі тәсілдер мен ережелерді қолдануды қамтиды. Бұл әдістер арқылы бала жаңа сөздерді бейнелі суреттермен, ассоциациялармен байланыстырып, оларды есте сақтайды. Мнемотехникалық әдістер тек сөздерді жаттауға ғана емес, сонымен қатар сол сөздерді нақты контексте қолдануды үйретуге де көмектеседі. Бұл тәсіл сөздік қорды кеңейтіп, баланың тілдік дағдыларын дамытуға ықпал етеді.

- **Есте сақтау қабілетін арттыру:** Мнемотехникалық әдістер баланың есте сақтау қабілетін дамытуға айтарлықтай әсер етеді. Бұл әдістер балаларға ақпаратты жүйелі түрде, ассоциациялар мен бейнелер арқылы есте сақтауға мүмкіндік береді. Мысалы, сөздер мен ұғымдарды белгілі бір бейнелермен немесе эмоциялармен байланыстыру арқылы бала оларды ұзақ уақыт бойы есте сақтай алады. Мнемотехниканы қолдану баланың тілдік ақпаратты меңгеру процесін жеңілдетіп, оның есте сақтау қабілетін жақсартады, сонымен қатар алған білімді қолдануда да тиімділікті арттырады.
- **Логикалық ойлау:** Мнемотехникалық әдістер ақпаратты байланыстыру және ассоциациялау арқылы есте сақтауды жеңілдетеді, бұл өз кезегінде баланың логикалық ойлау қабілетін арттырады. Мысалы, бала белгілі бір ақпаратты бейнелі түрде немесе сюжетті құрылымдармен байланыстыра отырып, оны түсінікті әрі есте сақтау оңай болатындай етіп ұсына алады. Бұл әдіс балаға мәселелерді шешуде логикалық байланыстарды көруді және ақпаратты жүйелі түрде өңдеуді үйретеді, сондықтан оның ойлау қабілеті кеңейеді және күрделі тапсырмаларды шешуге дайын бола бастайды.
- **Тілдік дағдыларды дамыту:** Мнемотехникалық әдістер баланың сөйлеу тілін дұрыс қалыптастыруға маңызды ықпал етеді. Бұл әдістер көмегімен бала сөздерді есте сақтап, оларды нақты контексте қолдануды үйренеді. Мысалы, сөздер мен сөйлемдер арасындағы ассоциациялар немесе көрнекі бейнелер арқылы бала күрделі сөйлемдерді дұрыс құруды үйренеді. Сонымен қатар, мнемотехника сөйлеу кезіндегі сөздер мен сөз тіркестерінің ара-қатынасын жеңілдетеді, сөйлеу ағынын жетілдіреді және баланың тілдік дағдыларын дамытады.
 - **Креативтілік:** Мнемотехникалық әдістер баланың шығармашылық әлеуетін дамытуға көмектеседі, өйткені олар ақпаратты есте сақтау үшін түрлі әдістер мен тәсілдерді қолдануға мәжбүр етеді. Мысалы, бала белгілі бір мәліметтерді есте сақтау үшін түрлі образдар, ассоциациялар немесе қиял элементтерін қолдана алады. Бұл әдіс баланың ойлау қабілетін кеңейтеді, шығармашылық процесін жетілдіреді және жаңа идеялар мен шешімдер табуға ынталандырады. Нәтижесінде, мнемотехникалық әдістер баланың креативті ойлауын дамытуда маңызды рөл атқарады.

2. Мнемотехниканың әдістері мен тәсілдері

Бала тілін дамытуда қолданылатын мнемотехникалық әдістер әртүрлі болады. Оларды тиімді пайдалану үшін әрбір әдіс баланың жас ерекшелігі мен қызығушылықтарына сай таңдалуы керек.

- **Ассоциациялар жасау:** Балаға жаңа сөздерді жаттап алу үшін ассоциациялар құру ұсынылады. Мысалы, жаңа сөзді немесе ұғымды балаға бұрыннан білетін

нәрсеге байланыстыру арқылы оны есте сақтау оңай болады.

- **Құрылымдық әдіс:** Бұл әдіс белгілі бір ақпаратты топтастыру арқылы есте сақтауды жеңілдетеді. Мысалы, сөздер немесе ұғымдар белгілі бір тақырып бойынша топтастырылады. Бұл әдіс баланың тілдік қорын топтап, жүйелі түрде пайдалануына мүмкіндік береді.
- **Көрнекілік әдісі:** Көрнекі құралдар, мысалы, суреттер мен карточкалар қолдану балаға ақпаратты есте сақтауға көмектеседі. Карталар мен суреттер сөздер мен ұғымдарды визуалды түрде көрсету арқылы тілдік дамуға ықпал етеді.
- **Ритм және ырғақ:** Ритм мен ырғақ арқылы сөздер мен өлеңдерді жаттап алу баланың тілін дамытуға ықпал етеді. Өлеңдер мен әндер баланың еске сақтау қабілетін арттырып, тілінің дамуына оң әсер етеді.
- **Әңгімелеу мен қайталау:** Әңгімелеу арқылы бала сөздерді қолдануды үйренеді. Бұл әдіс баланың тілін дамытуға көмектеседі. Мнемотехниканың бұл тәсіліне қайталама әдісі де кіреді, себебі қайталау арқылы ақпаратты есте сақтау жеңілдейді.
- **Алгоритмдер мен диаграммалар:** Алгоритмдер мен диаграммалар құру баланың ақпаратты жүйелі түрде есте сақтауға және қайта жаңғыртуға көмектеседі. Бұл әдіс логикалық ойлауды дамытып, тілдік дағдыларды нығайтады.

3. Мнемотехниканы қолданудың тиімділігі

Мнемотехникалық әдістерді бала тілін дамытуда қолданудың бірнеше тиімді жақтары бар:

- **Ақпаратты есте сақтау:** Мнемотехниканың көмегімен бала жаңа сөздер мен сөйлемдерді оңай есте сақтайды, бұл оның сөйлеу дағдыларының дамуына ықпал етеді.
- **Тілдік байланыстарды түсіну:** Мнемотехникалық әдістер баланың сөздер мен ұғымдар арасындағы байланыстарды түсінуіне мүмкіндік береді. Бұл тілдік құрылымдар мен грамматикаға деген түсінігін жақсартады.
- **Қызығушылықты арттыру:** Мнемотехниканың түрлі әдістері баланың қызығушылығын арттырып, тіл үйренуге деген ынтасын күшейтеді.
- **Шығармашылық дағдыларды дамыту:** Мнемотехника арқылы бала жаңа әдістерді іздеуге, өзінің ойлауын дамытуға және ақпаратты тиімді түрде өңдеуге үйренеді.
- **Тілдік шығармашылық:** Балалар өз қиялдарын іске қосып, ақпаратты өз сөздерімен жеткізуді үйренеді, бұл олардың шығармашылық қабілеттерін арттырады.

4. Мнемотехниканы қолдану әдістері мен құралдары

Балабақшада мнемотехниканы тиімді пайдалану үшін түрлі құралдар мен әдістер қолдануға болады. Мнемокарталар мен карточкалар арқылы балаларға әртүрлі сөздер мен ұғымдарды суреттермен түсіндіруге болады, бұл әдіс визуалды жадыны жақсартуға көмектеседі. Сонымен қатар, электронды құралдар мен мобильді қосымшалар арқылы мнемотехниканы ойын түрінде қолдануға мүмкіндік туады, мұндай әдіс баланың қызығушылығын арттырып, ақпаратты жеңіл әрі тиімді меңгеруге жағдай жасайды. Әңгіме және рөлдік ойындар баланың жаңа сөздерді қолдануына жағдай жасап, мнемотехникалық тәсілдермен оларды есте сақтауға көмектеседі, бұл әдіс сөздік қорды кеңейтіп, шығармашылық ойлауды дамытады. Топтық жұмыстар ұйымдастыру арқылы балалар бірлесіп ақпаратты меңгеріп, өзара ынтымақтастықта жұмыс істейді, бұл командалық рухты қалыптастырып, топтық жұмыс дағдыларын арттырады. Бұл әдістер баланың есте сақтау қабілетін арттырып, білімді оңай әрі қызықты түрде қабылдауына мүмкіндік береді, сонымен қатар олардың оқу үдерісіне деген қызығушылығын оятады.

Қорытынды

Мнемотехникалық әдістер баланың тілін дамытуда маңызды құрал болып табылады. Бұл әдістер сөздік қорды байытуға, сөйлеу дағдыларын жетілдіруге, сондай-ақ есте сақтау қабілетін арттыруға ықпал етеді. Мнемотехника балаға тіл үйренуде жаңа мүмкіндіктер туғызып, оның танымдық және шығармашылық қабілеттерін дамытуға көмектеседі. Қорытындылай келе, мнемотехникалық әдістер бала білімін тереңдетіп, оның ойлау және сөйлеу дағдыларын тиімді жетілдіреді.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. **Ж.А.Қараев «Деңгейлеп саралап оқыту»**
2. **Бодрова И.В. «Мнемотехника для детей»**
3. **Горохова О.В. «Мнемотехника для детей»**